

Orla Lehmanns tale om personalunionen

Taler

Orla Lehmann
Medlem af Landstinget

Dato

6. december 1865

Omstændigheder

Lehmanns egen indledning: Det var ikke blot en sorgelig, men en uhyggelig Tid, som fulgte ovenpaa den ulykkelige Krig og den ulykkelige Fred. At det nationale Parti, som med nogle Afbrydelser havde styret Landet under den største Del af Frederik VII.S Regeringstid, ikke havde formaaet at gennemføre sit Program, var vist, og det var derfor til giveligt, naar Mange, som kun dømte efter Udfaldet, oversaa, at Maalet, det danske Riges Uafhængighed, maatte være Ledestjernen for enhver dansk Politik, og at Midlerne i Reglen i den Grad vare os paatvungne af Omstændighederne, at der intet Valg havde været. Bevis derfor er, at de, som angreb vor Politik, aldrig have sagt, hvad Andet man da skulde have gjort, og at de tvende efter Krigen dannede Ministerier, der vare hentede fra de mest modsatte Kredse, man kunde sige fra forskellige Tidsaldere, i det udtrykkelige Øjemed at knække det nationale Parti, have maattet gjøre dettes Gjerning og leve af dets Understøttelse. Bevis herfor er det ogsaa, at, efterat Forbundet selv havde tvunget Holsten ud af den konstitutionelle Forbindelse med Danmark (6te Novbr. 1858), og efterat dettes Forfatningsenhed med Slesvig retligen var gennemført (18de Novbr. 1863), havde Tydskland intet andet Middel til at knække dette Værk end retløs Vold, hvis Argumenter de danske Vaaben rigtignok ikke formaaede at gjendrive. Frafaldene vare dog hverken mange eller betydelige, og Raadvildheden og Forsagtheden kun forbigaaende. Derimod hoverede nu den indenlandske Reaktion og Hjemmetydskeriet, hvis Tilværelse man i 18 Aar næsten havde glemt, og haanede paa mange Maader den gamle Modstander. Det viste sig, at en voldsom Lemlæstelse ikke blot fremkalder Saarfeber, men ogsaa stundom modbydeligt Udslet. Det kan heller ikke nægtes, at de langvarige og forbittrede Forfatnings kampe gjorde det nedslaaende Indtryk, at vort Demokrati satte Stands- og Partiinteresser over Fædrelandets Vel, hvorimod det kun var en utilstrækkelig Erstatning, at de tillige viste, hvor dybt Kjærligheden til den grund lovmæssige Frihed var trængt ned i Folket. Det maa være mig tilladt her at nævne, at jeg, skjønt bøjet af sjælelige og legemlige Lidelser, ydede mit Bidrag til at bringe Folket til Besindelse og til atter at samle de forsagte og adsplittede Kræfter ved Udgivelsen af et politisk Skrift, hvis Modtagelse vidner om, at det var et Ord i rette tid. I Rækken af disse Bestræbelser indtager dog Stiftelsen af den danske Folkeforening, paa Grundlag af den tidligere »Martsforening«, den første Plads, og skjønt dens Opgave og Betydning kun kunde være af forbigaaende Natur, er det dog vist, at den har bidraget til at klare Begreberne og op mande Modet i hin Forvirringens Tid. Blandt de Feberdrømme, hvormed en hysterisk Royalisme dengang hjemsøgte den syge offentlige Mening, var ogsaa »Personalunionen.« Dens Tomhed maatte være indlysende for den simpleste politiske Forstand; men den gjorde dog saa megen Skade, at Folkeforeningen besluttede at gjøre den til Gjenstand for en Forhandling, som jeg ved et Tilfælde kom til at indlede ved følgende improviserede Foredrag.

Om Personalunionen.

Mine Herrer!

Det har gjentagne Gange været under Overvejelse i Folkeforeningens Bestyrelse, om vi ikke skulde søge at fremkalde et Foredrag eller en Forhandling angaaende

Spørgsmaalet om den saakaldte Personalunion. Vi ere naturligvis ikke blinde for, hvor synderligt det kunde tage sig ud, naar vi her vilde drøfte, om vi burde antage eller forkaste et Tilbud, som ikke er gjort og rimeligvis aldrig vil blive gjort. Men paa den anden side se vi, hvorledes denne Ide ikke blot spøger i mange Hjerner herhjemme, men ogsaa i den udenlandske Presse jevnlig dukker op, og vi have derfor ikke kunnet anse det for overflødigt at underkaste dette Spørgsmaal en Overvejelse, som kunde tjene til at vejlede eller i alt Fald til at konstatere den offentlige Mening derom. Det maa nemlig erindres, at den ulykkelige Wienerfred vel foreløbig har afgjort Danmarks Skæbne, og at vi selv derved maa anse os for bundne, men at Sagen dog ikke dermed er tilende. Fordi de neutrale Stormagter i sin Tid fandt det foreneligt med Pligt og Ære, at overlade det lille Danmark til sine overmægtige Fjender, deraf følger ikke, at de have givet Afkald paa Retten til at gjøre deres Stemme gjældende ved den endelige Ordning af en Sag, der saa stærkt vedkommer hele den europæiske Retstilstand, og de Reservationer, de nyligen have taget i Anledning af Gastein-Overenskomsten, der selv kun udgiver sig for en aldeles provisorisk Løsning — Reservationer, som for Frankrigs Vedkommende endog have Lighed med en Protest — synes at tyde paa, at de kun have udsat deres Indblanding til en belejliger Tid, da de saa voldsomt opblussede Lidenskaber i Tydskland noget havde lagt sig, og da de to tyske Stormagter, som havde været enige om at overfalde og udplyndre en lille Nabostat, skulde til at dele Rovet. Den Tilstand, hvori Danmark for Øjeblikket er bragt, er i den Grad uretfærdig og for os utaalelig, at vi ikke kunne opgive Haabet om en Lempelse, og hver Dag bringer nye Beviser paa, at det hele Spørgsmaal endnu venter sin endelige Løsning, og at denne levende beskæftiger ikke blot den europæiske Presse, men ogsaa Kabinetterne. Da vi under disse Omstændigheder ikke have kunnet anse det for overflødigt, at vi mellem os selv søge at tilvejebringe den størst mulige Overensstemmelse om, i hvilken Retning vore Ønsker og, naar der aabner sig nogen Mulighed derfor, vore Bestræbelser bør gaa, have vi indbudt til en almindelig Forhandling om Spørgsmaalet. Da det Medlem af Bestyrelsen, som havde paataget sig at indlede Forhandlingen, pludselig har faaet Forfald, paaligger denne Opgave nu Formanden.

Ideen om en Personalunion, mellem Kongeriget Danmark og de ved Krigen og Freden derfra fuldstændig adskilte Hertugdømmer Holsten og Slesvig under det glücksborgske Dynasti, er en Affødning af den gamle danske Helstat. Saalænge denne stod for os som det historisk Overleverede og lovligt Bestaaende, var det Pligt, navnlig for Enhver, som havde Del i Statens Styrelse, at arbejde for dens

Opretholdelse, selv om man kun havde ringe Tro paa, at dette i Længden vilde lykkes. Denne Tro har jeg aldrig havt. For mig er Staten den ydre Form, hvori og hvorigjennem et Folk, som en organisk Enhed og levende Personlighed, skal udfolde sit Livs Indhold, og jeg har aldrig kunnet overtøde mig om, at de i det dansk-tydske Monarki forenede tvende Nationaliteter, der tilhøre tvende forskjellige, i Tankegang og Hjertelag, i Fortidsminder og Fremtidshaab adskilte, Folkefamilier, kunde betragtes som udgjørende eet Folk. De kunde synes saa, saalænge man ved et Folk kun tænkte sig en Samling af den samme Fyrstes Undersaatter; men i samme Grad, som Fyrsteretten veg for Folkefriheden, og som den nationale Bevægelse, som er vor Tidsalders stærkeste Magt, kom i strid med den gamle traktatmæssige Retsorden, maatte det stedse blive klarere, at dette Monarki hvilede paa en usikker Grund. Mig har det derfor ikke overrasket, at det trods alle Bestræbelser, trods alle Fællesforfatninger og Traktater, ikke har kunnet holde, og efter Alt, hvad der nu er sket, vilde en Tilbagevenden til Helstaten være en Umulighed, ligesaafuldt af danske, som af tydske Grunde. Efter den aldrig forvundne Svækkelse, som det nordiske Element i det danske Monarki led ved Norges Fraskillelse, og efter den overmodige Herskesyge, som efter den store Frihedskamp havde bemægtiget sig alle Tydskerne, var Forholdet allerede blevet uholdbart; men efter al den Ulykke og Elendighed, som det nu har bragt over det danske Folk, vilde det være ligefrem umuligt for os at betragte Holstenerne som Brødre og som Medborgere af den samme Stat. Jeg nævner dette kun, fordi det i al vor Modgang for mig har været den eneste Trøst, at nu den Trolddom er brudt, som i Aarhundreder har hvilet over Danmark, som har forgiftet dets nationale Liv og hæmmet dets frie Udvikling, — en Trøst, at vi nu have en uomtvistelig Ret til at være os selv og til at »leve vort eget Liv.«

Men uagtet Helstaten grundigen er slaaet ihjel og stædet til Jorden, saa har dog af dens blodige Grav rejst sig det blodløse Gjenfærd, vi Alle kjende under Navn af Personalunionen. Kunne Danske og Slesvigholstenerne end ikke længer leve sammen som Brødre i samme Stat, — saaledes siger man os — saa er der dog Intet til Hinder for, at de kunne leve sammen som Borgere i tvende Nabostater, selv under samme Konge. Naar Slesvigholsten faar sin egen Regering, sin egen Nationalrepræsentation, egen Hær, egne Finantser o. s. fr., saa have de jo opnaaet Alt, hvad de vilde, og saa maa det være dem ligegyldigt, enten deres Hertug tages af den glücksborgske eller af den augustenborgske Gren af den oldenborgske Familie. Det var jo en saadan Personalunion, Uwe Lornsen opstillede for en Menneskealder siden, og som Forræderen Francke proklamerede, da han i 1848 betraadte Holstens Grund. Naar kun Preussen —

saaledes hedder det videre — faar Kiel til Orlogshavn, Rendsborg og Dybbøl til Forbundsfastninger, de fornødne Militærkonventioner og Etappeveje, det bekjendte Bælte til Anlæg af en Kanal mellem Østersøen og Nord soen o. s. fr., saa maa det godt kunne unde Kong Christian IX de samme Vilkaar, som man siger at det har budt den preussiske Major, der nu sidder paa Slottet i Kiel og leger regerende Hertug. Kan Europa hjælpe til atter at samle det forrige danske Monarki under samme Suveræn, saa har det dog lettet sin Samvittighed for en Byrde; thi, hvorledes Forholdet mellem denne Suveræns forskjellige Lande ordnes, det er et indre Spørgsmaal, som ikke vedkommer de internationale Forhold. Bliver Kong Christian IX, foruden at være Konge af Danmark, tillige Hertug i Slesvigholsten, saa er han jo efter krigen omtrent det Samme, som han var for Krigen, saa vil hans Civilliste og hans Prindsers Apanager kunne erholde den højst fornødne Forøgelse, og hans Hof forhøjet Glands ved en passende Tilsætning af slesvigholstenske Riddere o. s. fr. Personalunionen er derfor, efter som Sagerne nu engang staa, en fortræffelig Udvej. Det er dette Spøgelse, som strax fra Krigen Begyndelse sneg sig omkring i Hærens Rækker og tilhviskede Soldaterne, at Krigen ikke førtes mod Kongen, men kun mod den danske Forfatning og mod den kjøbenhavnske Pøbel, som terroriserede hele Landet. Det er dette Gjøglebillede, som efter Krigen ulykkelige Udfald atter viser sig for det af Skæbnens haarde Slag bedøvede Folk, og ved sit forføreriske Skin søger at forlokke de dybt rystede Sind — endog paa meget formaaende Ste der. Lad os da gjøre, hvad man altid bør gjøre ved Spøgelse: lad os gaa det paa Livet og se til, hvad det egentlig er.

Jeg tror imidlertid, at man kun behøver at opkaste det Spørgsmaal, hvad da det danske Folk vilde vinde ved en saadan Ordning, for at komme til den Erkjendelse, at, selv om baade Slesvigholstenerne og Preusserne og Europa og Dynastiet kunde gaa ind derpaa, saa kan det danske Folk ikke gjøre det, fordi den vilde medføre alle Helstatens Farer, uden at bringe en eneste af dens Fordele. Det kan ikke være en forøget Sikkerhed, Kongeriget Danmark vilde kunne opnaa derved, at dets Konge tillige var Hertug i Nordalbingien. Erfaringen har jo dog vel lært os, hvilken Betryggelse vi have fundet bag dette Udenværk, denne Formur mod Tydskland, selv paa en Tid, da Kongen udøvede et retlig ubestrideligt Herredømme over dette Holsten, med en Armee, som var organiseret efter den strengeste Enheds Grundsætninger, og hvis Officierkorps endog var uddannet i Kjøbenhavn. Hvad vilde det da først blive, naar en egen slesvigholstensk Hær styredes af en selvstændig slesvigholstensk Regering, afhængig af en slesvigholstensk Repræsentations Bevillinger? Og hvad vilde det

først blive, naar oven i Kjøbet denne Hær traktatmæssig bragtes i Afhængighed af Preussen, saa at det kom til at raade baade over dens Organisation og dens Brug — rimeligvis endog med rent preussiske Besætninger i de faste Pladser, og med en preussisk Orlogshavn for en Flaade, bemandet med slesvigholstenske Matroser? Og dog kunde man selv som Tankeexperiment ikke tænke sig en Tilbagegivelse af de i Krigen erobrede og ved Freden afstaaede Lande uden paa Vilkaar, som selv hin preussiske Major fandt uforenelige med sin — jeg siger: med sin Ære. Heller ikke kunde det være finantsielle Fordele, som skulde kunne friste os; thi Intet er vissere, end at den Opgjørelse med Fortiden, hvis Grundsætninger ere nedlagte i Wienerfreden, vilde blive opretholdt, og at for Fremtiden ethvert Fællesskab vilde bortfalde, ene med Undtagelse af det Tilskud til Kongehusets Dotation, som dette rimeligvis vilde erholde fra sine nye Lande. Og hvad de økonomiske Fordele angaar, som kunde flyde af en saadan Forbindelse for Befolkningernes indre Samkvem, deres Handel og Industri o. dsl., da vilde — selv bortset fra, at Slesvig holsten sandsynligvis vilde komme til at indtræde i det tyske Toldforbund — her Intet kunne opnaaes ved det dynastiske Fællesskab, som ikke ligesaa godt og ligesaa let kunde ordnes uden samme ved Overenskomster mellem de tvende selvstændige Nabostaters Regeringer. Derimod er det øjensynligt, at Muligheden af en selvstændig dansk Politik derved vilde være saagodtsom tilintetgjort, idet en preussisk Statholder i Slesvigholsten, som tillige skulde være konge af Danmark, vilde gjøre denne til en preussisk Vasal. Det er indlysende, at vor folkelige Udvikling vilde udsættes for de største Farer, naar vor Nationalitet paany skulde prisgives for de tyske Indflydelser, som hint Makkerskab vilde medføre, og som vilde finde kun alt for mange og alt for mægtige Tilknytningspunkter i vor egen Midte. Det er endelig indlysende, at vor indre Frihed vilde blive stillet under haarde Vilkaar, naar den skulde leve i uafbrudt Kamp med uudeblivelige Bestræbelser efter at lempe den efter tyske Begreber og tilskære den efter tyske Monstre. Det er for denne Pris, vi skulde købe det tomme Blændværk, at Kongen vedblev at herske over alle Landene lige ned til Elben! Det er for denne forfængelige Fornøjelse, at han — for her at nævne en af de bittreste Følger — skulde laane sit Navn til Udryddelsen af den danske Nationalitet i Slesvig, hvilket naturligvis vilde blive en selvstændig slesvigholstensk Regerings første Opgave og Yndlings beskæftigelse! Jeg haaber, at ingen dansk Konge vilde nedværdige sig til at underkaste sig saa ydmygende Vilkaar, som ere uadskillelige fra enhver Tanke om en Personalunion; jeg er i alt Fald vis paa, at ingen dansk Rigsdag, uden hvis Minde Kongen ikke kan blive Regent i noget andet Land, dertil vilde give sit Samtykke. Jeg holder mig overbevist om, at det danske Folk i saa Tilfælde vilde

gjøre, hvad Monrad anbefalede — faa Dage efterat han var bleven Christian IX's Premierminister — nemlig stille Kongen Valget mellem Danmark og Slesvigholsten, fordi en Personalunion mellem dem vilde være det danske Riges Fordærv og Indledningen til det danske Folks Død.

Men, vil man spørge, naar Ingen har gjort os et saadant Tilbud, og naar hverken Kongen eller Folket vilde kunne modtage det, hvis det blev gjort, hvorfor da tale derimod? Det er dette Spørgsmaal, ved hvis Besvarelse jeg endnu maa dvæle et Øjeblik.

Jeg har allerede udtalt den Overbevisning, at vi vel ere bundne ved Wienerfreden, og for Øjeblikket end ikke kunne gjøre noget Skridt for at opnaa taaleligere Vil kaar, men at vi dog ikke kunne opgive Haabet derom, uden at opgive os selv; jeg har tillige bemærket, at der ikke blot i den offentlige Mening i Europa, men ogsaa hos de fleste Regeringer lever en Bevidsthed om, at Danmark har Krav paa nogen Oprejsning. Det er derfor ikke umuligt, at nu, da dette Spørgsmaal paa en Maade staar paa den europæiske Dagsorden, Ideen om en Personalunion under de vekslede Kombinationer kunde faa større praktisk Betydning, end den for Øjeblikket har. Det er navnlig Rusland, hvem man tillægger en saadan Plan, og da denne Magt ikke plejer at bekymre sig om Folkenes Ret og Frihed, men derimod altid har sat Pris paa at staa som Legitimitetens og Fyrsternes Beskytter, saa kunde det vel have noget Tiltalende for denne Magt, for saa godt Kjøb at blive en Velgjører mod det Dynasti, som det paa en Maade selv har skabt, og derved at vinde Adkomst til dets Taknemmelighed og Gjentjeneste. Et saadant Forhold til Rusland kunde imidlertid blive meget skæbnesvangert for os; thi skjønt jeg ingenlunde tvivler paa, at det altid har været Danmarks varme Ven, saa synes jeg dog, at denne Varme stundom har været noget — russisk. Det vil nemlig ikke være de Herrer ubekjendt, at det er Rusland, som igjennem Aarhundreder har næret Skinsyge og ofte har fremkaldt Krige mellem Danmark og Sverig, og derved hindret Norden fra at udvikle den Kraft og Dygtighed, som bor i dets Folk, og at med det holsten-gottorpske Dynastis Tronbestigelse dettes indgroede Had til Danmark fik Indgang i Ruslands Politik, som i dets for en stor Del tyske Diplomati fandt kun altfor villige Redskaber. Jeg skal her kun minde om den Tid, da den russiske Gesandt i Kjøbenhavn beherskede det danske Hof — »le baton à la main«, og om, hvorledes det lod os i Stikken, da vi blev Offeret for den med samme indgaaede Traktat om den bevæbnede Neutralitet. Om Kejseren af Rusland 1807 i Tilsit har givet sit Minde til, at en anden Magt

kunde disponere over Danmarks Flaade, veed jeg ikke; men det er Enhver bekjendt, at han 1812 i Åbo bortskænkede Halvdelen af hans Allieredes, Kongen af Danmarks, Rige, for dermed at købe Carl Johan, og senere troligen hjalp til at fuldbyrde denne noble Handel. Skulde man indvende, at Rusland i 1848 bidrog til, at den preussiske Hær rømmede Jylland, saa maa jeg tillade mig at minde om, at det var mod det revolutionære Preussen, som dengang var nær ved at staa paa Krigsfod med Rusland, mod hvilket dette udøvede et Tryk, som kom Reaktionen i Preussen meget tilpas, og at Sverig den gang stod i Begreb med at komme Danmark til væbnet Hjælp ved Forsvaret af Kongeriget, til hvilket jo Jylland hører, og at en saadan Hjælp under de daværende Forhold i Europa kunde have ført til vidtgaaende, Rusland ikke velkomne Konsekventser. Senere har Rusland vist nok interesseret sig for den danske Helstat, men det varede kun, saalænge denne viste sig tjenlig til i Danmark at hæmme en national Politik, hvorimod det ikke vides, at Rusland har gjort noget Forsøg paa i 1863 at afholde Preussen fra med Vaabenmagt at angribe denne Helstat og den til Grund for samme liggende London traktat, som det saa lidt har hævdet, at det tvertimod til Storhertugen af Oldenburg har overdraget de Adkomster, som det alt engang havde overdraget til Christian IX og hans Dynasti. Skjønt jeg derfor ikke tvivler paa, at Rusland er Danmarks varme Ven, anser jeg det dog ingenlunde for umuligt, at det kunde ønske at vise dette Venskab ved paany, om end under en anden Form, at koble Danmark til Tydskland, og derved at sætte en uoverstigelig Bom for enhver Sammenslutning af Danmarks og Sverigs Politik, endsige da af selve disse Riger. Jeg har her anstillet disse Betragtninger, fordi den, som ikke er indviet i Kabinetternes Planer, intet andet Middel bar til at slutte sig til dem, end at betragte deres hidtidige Færd og den derigjennem udtalte Politik. I nærværende Tilfælde træder denne os imøde med en saadan traditionel Konsekvents, at en Sandsynlighedsberegning deri kan finde et paalideligt Grundlag. Det er med en saadan Sandsynlighedsbetragtning for Øje, at jeg alt har antydnet, at det vistnok er Preussens Ønske strax og fuldstændigen at opsluge baade Holsten og Slesvig, og at Personalunionen altsaa ikke vilde være den fuldstændige Opfyldelse af dets længe nærede og efterstræbte Planer, men at det, hvis Saadant for Tiden skulde støde paa uovervindelige Hindringer, dog gjennem Personalunionen vilde opnaa det Væsentlige, nemlig den virkelige Statshøjhed og Myndighed over disse Lande. Det vilde derfor kunne finde sig i en rimeligvis ikke lang Udsættelse, og det saa meget lettere, som det ikke blot er Hertugdømmerne, men hele Danmark, der ad denne Vej vilde blive dets sikke Bytte, da Personalunionen maatte føre til et saa misligt Forhold mellem Kongehuset og Folket, at Preussen sikkert snart vilde faa en ganske anderledes

passende Anledning til Indblanding end den, hvormed det sidst maatte nøjes, men dog har vidst at benytte saa godt. Preussen vilde der for med Hensyn til Danmark kun følge den samme Fremgangsmaade, som det med saa stort Held har anvendt i Polen, at udsaa Misfornøjelsens og Tvedragtens Sæd, fremkalde Uroligheder og bruge disse til at bemægtige sig Landet, ikke med eet Slag, men — portionsvis.

Det er derfor godt, at der foruden de trøstesløse Vilkaar, som Wienerfreden har beredet os, eller som en Personalunion vilde berede os, endnu gives et Tredie. Wienerfreden har sønderbrudt den traktatmæssige Ret, der hjemlede det danske Monarki dets Plads i det europæiske Ligevægtssystem, og gjennem Londontraktaten paany var anerkjendt som et »permanent« Princip i den europæiske Politik. Det er denne internationale Statsret, som er krænket, idet man sønderbrød det danske Monarkis Integritet. Dette er dog ikke det svageste Punkt ved denne Fredstraktat, men derimod dette, at den tillige har krænket den Folkenes Ret, det Nationalitetens Princip, som skulde rejse sig paa Ruinerne af den gamle Retsorden, idet den tillige har lemlæstet det danske Folks Integritet. Det er denne Uret, at Tydskland ligeoverfor os har forsyndet sig mod de Grundsætninger, i kraft af hvilke det har anset sig for berettiget til at kuldkaaste det lovlige Bestaaende og at træde alle baade gamle og nye Traktater under Fødder — det er denne Uret, som er den svageste Side ved denne Fred, og den er derfor den stærkeste Side for vort Haab om at finde Oprejsning ved den endelige Ordning; thi derved er denne Fred bleven odiøs ikke blot for dem, som holde fast ved Grundpillerne for alle Staters hidtilværende Retsforhold, men ogsaa for dem, som mene, at disse ikke længer kunne holde, som endog ønske, at de maa falde, for at give Plads for en ny Tids nye Fordringer, for en retfærdigere og varigere Tingenes Orden. Her er altsaa ikke Ret mod Ret, men den fuldstændigste Fornægtelse af al Ret; her er intet Andet end den retløse, brutale Magt. Selv i Preussen har det ansete Blad, som ligeoverfor det brandenburgske Junkerdømme repræsenterer det frisindede Rhintydskland, med Varme og Udholdenhed forfægtet den Mening, at Tydskland vilde berede sig Ydmygelser og Nederlag, hvis det selv vilde forgribe sig paa det Princip, i kraft af hvilket det har overfaldet Danmark og efterstræber en Omdannelse af sine egne Forhold. Men det er dog Frankrig, i hvem Nationaliteternes Ret finder sin mægtigste Talsmand, og som har gjort sin Indflydelse gjældende i denne Retning, ligesom i mange andre Spørgsmaal, saaledes ogsaa i vor Sag. Det er altsaa den anden Løsning, hvorom der ved dennes endelige Ordning kan blive Tale: at Tydskland beholder ikke blot Lauenborg og Holsten, men ogsaa den Del af Slesvig, som nu

engang er bleven tydsk, og alt saa ikke længer i Aand og Sandhed tilhører Danmark, men at Nordslesvig, d. e. Alt, hvad der er dansk og vil være det, tilbagegives til Danmark for fuldstændigen at forenes med samme.

Disse tvende Anskuelse, den fransk-nationale, bygget paa Folkesuveræneteten, og den russisk-dynastiske, bygget paa Legitimiteten, have ogsaa i vor Sag længe kæmpet mod hinanden. Da paa London-Konferencen Frankrig indirekte og tilsidst direkte rejste Spørgsmaalet om at lade Befolkningen selv ved en fri Afstemning afgjøre, hvorhen den vilde høre, da fremkom Rusland med sit Vink om Personalunionen. Det gjør mig ondt at maatte tilføje, at paa samme tid ankom den slesvigholstenske Ridder, som i Petersborg repræsenterede og endnu repræsenterer Danmark, her til Kjøbenhavn, og fremkaldte en Ministerkrisis, som vel ikke strax førte til et Ministerskifte, men som dog strax blev bekjendt i London, og udøvede den mest fordærlige Indvirkning paa vor Stilling, saa at det belejlige Øjeblik gik tabt. Og nu, da den foreløbige Overenskomst i Gastein og Preussens utaalmodige Higen efter at benytte Østerrigs elendige Forfatning til strax at naa sit Maal har fremkaldt alvorlige Indsigelser, navnlig fra Frankrigs Side, og da saaledes Spørgsmaalet om den endelige Afgjørelse træder i Forgrunden, se vi atter Rygterne om Personalunionen dukke frem, og se vi atter — hin slesvigholstenske Ridder fra Petersborg her i Staden. Disse smaa Fingerpeg maa vise, at vi maa være paa vor Vagt; thi hvor lidet rimeligt det end er, at Personalunionen nogensinde vil faa prak tisk Betydning i den Forstand, at den for Alvor vil blive tilbuddt og holde hvad den lover, saa er der Grund til at frygte for, at den kan bruges til at forvirre skrøbelige Hjerner og til at bedaare brøstfældige Hjerter og saaledes bortlede Sindene fra det Maal, hvorpaa vi ene kunne rette vort Haab og vore Bestræbelser.

Hvad dette Maal er, derom kan der, derom bor der ikke være delte Meninger blandt danske Mænd. Det danske Monarki er uigjenkaldeligen skrinlagt, men det danske Folk lever og vil blive ved at leve. Derfor fin der det sig i hint; derfor vaander det sig i Smerten over dette. Hint var som et Klædebon, som maa aflægges; dette er et blødende Saar, der vil blive ved at bløde, indtil det heles ved den eneste Lægedom, som gives for os: ved Gjenforeningen med vore lidende danske Brødre i Slesvig. Opnaa vi vor nationale Grændse og finder denne europæisk Anerkjendelse, da er den indre Strid mellem den traktatmæssige og den folkelige Ret, som har bragt det gamle danske Monarki til Fald, hævet; da ere vi eet Folk i een Stat. Da ville alle de særlige Rettigheder og særskilte Institutioner, som tidligere udgjorde vor Svaghed, med alle Parters gode Villie

sammensmelte i et enigt og stærkt Frihedsliv; da vil der ikke mere inden Rigets Grændser findes de nationale Modsætninger, som have fordærvet vor hele Historie. Da ville Alle med forenede Kræfter samvirke til dansk Folkeligheds og dansk Folkelivs sunde og dygtige Udvikling.

Jeg har alt paavist, — at Personalunionen er det danske Riges Nedværdigelse og Begyndelsen til det danske Folks Død. Gjenforeningen med Nordslesvig er det danske Riges Oprejsning og Befæstelse; den er Udgangspunktet for det danske Folks Gjenfødelse til et sandere og friere og fyldigere Liv end nogen af den nulevende Slægt, som er opvoxet i det tydske Maskepi, nogensinde har kjendt.

Kilde

Carl Ploug: 1873. Orla Lehmanns efterladte skrifter. Bd. 4. København: Gyldendal.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Foredrag

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/orla-lehmanns-tale-om-personalunionen>